5.1 Možné dôvody neskoršieho diagnostikovania

Vychádzajúc z vlastnej skúsenosti môžem s istotou povedať, že pre väčšinu rodičov je práve rečový vývin dieťaťa najčastejším a zároveň najpálčivejším problémom. Absencia reči sa aj pre laika javí ako najvýraznejšia odchýlka vo vývine.

Zaujímavé je, že viacdetné rodiny bývajú v tomto ohľade často vo výhode oproti rodinám s jedináčikom. Túto výhodu predstavuje tzv. „porovnávací model“ – starší, neurotypický súrodenec. Rodičia, ktorí už majú skúsenosť s typickým vývinom dieťaťa, si často skôr všimnú odlišnosti u mladšieho súrodenca. Už od útleho veku vnímajú, že vývin neprebieha rovnako, a začínajú si klásť otázky.

Je prirodzené, že všetci rodičia svoje deti porovnávajú – a rovnako prirodzene sa snažia nájsť prijateľné vysvetlenia pre možné vývinové odchýlky. Práve táto kombinácia intuície a skúsenosti môže výrazne ovplyvniť čas, kedy sa začne uvažovať o odbornom vyšetrení.

Z perspektívy rodičov – varovné znaky:

Reč: Jednou z najčastejších „výhovoriek“ pri odlišnom alebo absentujúcom rečovom vývine – najmä u chlapcov – býva práve ich pohlavná príslušnosť. Neraz sa stáva, že odborník prvého kontaktu, napríklad pediater, sa pokúsi zmierniť rodičovské obavy výrokom typu: „Veď je to chlapec. Tí začínajú rozprávať neskôr ako dievčatá.“ Výsledkom je, že čas diagnostikovania sa posúva ďalej. Vaše dieťa má už niečo cez rok a pol, no zatiaľ ste nespozorovali dostatok odlišností – nie natoľko, aby vás to presvedčilo, alebo aby to presvedčilo vaše okolie. Treba si uvedomiť, že aj výborný klinický odborník bez špecifických znalostí v oblasti autizmu – najmä pri takto ranom veku dieťaťa – nemusí rozpoznať alarmujúce a signifikantné znaky poruchy. Konečným výsledkom je, že dieťa rastie – a spolu s ním rastú aj vaše obavy, že niečo nie je v poriadku. No stále neviete presne čo.

Stravovanie: Okrem rečového vývinu si mnohí rodičia všimnú aj odlišnosti v oblasti stravovania. Dieťa môže byť extrémne vyberavé – ochotné jesť len určité druhy jedál, ktoré si vyberá podľa farby, konzistencie alebo tvaru. Napríklad: len červené, guľaté alebo len tekuté jedlá. V niektorých prípadoch práve tieto jedlá odmieta. Nie je výnimočné ani to, že dieťa zje takmer všetko – ale len za určitých podmienok. Tieto podmienky často nadobúdajú formu rituálov, ktoré výrazne ovplyvňujú chod celej rodiny. Jedenie sa môže viazať na konkrétnu osobu, konkrétne miesto alebo sprievodnú aktivitu, ako napríklad pozeranie televízora. V rodine sa neraz nájde niekto, kto sa pokúsi vás vyviesť z omylu výrokom typu: „No a čo, veď aj ja večeriam pri telke.“ Rozdiel však spočíva v tom, že tento človek sa dokáže navečerať aj pri jedálnom stole – bez väčších sociálnych ťažkostí. Vaše dieťa však môže odmietať jedlo aj niekoľko dní, ak sa pritom nemôže pozerať na televízor.

Hra: Ďalšou citlivou oblasťou, kde sa môžu prejaviť odlišnosti vo vývine, je hra. Dieťa často ťažko, alebo vôbec neprejavuje záujem o spoločnú hru s rovesníkmi. Môže pri hre ostatné deti len pozorovať, no nezapája sa do interakcie. Ťažko sa dá ovplyvniť,

niekedy vôbec nereaguje na výzvy – a často ani na vlastné meno. Tieto prejavy môžu byť natoľko výrazné, že rodič začne uvažovať o poruche sluchu. Mnohí už v tomto štádiu absolvovali sluchové vyšetrenia, ktoré však nepreukázali žiadnu odchýlku od normy. Spôsob hry má skôr osamotený charakter. Dieťa často inklinuje k výraznej pedantnosti alebo k rituálom – všetko má svoje presné miesto a nezmeniteľné poradie. Pri hre neinteraguje s okolím a hračky často nepoužíva podľa ich funkcie. To neznamená, že ich ničí, ale nevyužíva ich na tvorbu imaginárnych situácií. Namiesto toho ich napríklad zoraďuje, ovoniava alebo olizuje. Nie je výnimočné ani to, že o samotnú hračku, ktorú dostalo napríklad k narodeninám, neprejaví takmer žiadny záujem. Zato dekoračný obal tejto hračky ho môže nesmierne fascinovať.

Podľa mojej skúsenosti sú to vo väčšine prípadov práve rodičia, ktorí ako prví spozorujú vývinové odchýlky u svojho dieťaťa. Dôverujte svojmu rodičovskému inštinktu – ak máte pochybnosti, neváhajte čo najskôr vyhľadať odbornú pomoc.